

Diskussionsfrågor till videorna med intervjuer med upphovsmän

Titta tillsammans på en eller flera intervjuer med upphovsmän och diskutera temana nedan tillsammans eller i mindre grupper. Det finns inte bara ett rätt svar på frågorna.

De videor som finns i Kopiraittila får visas i icke-kommersiell undervisning.

Diskussionsfrågor:

1. *Vem får upphovsrätten?*
2. *Vad betyder upphovsrätten för upphovsmännen?*
3. *Hur kan du själv bidra till att upphovsmännen till kreativa arbeten får ersättning för sitt arbete och när deras verk används?*
4. *Varför får vi inte fritt använda och kopiera musik, filmer, böcker, fotografier etc.?*
5. *Vilken nytta har upphovsmännen, konsumenterna och samhället av upphovsrätten?*
6. *Hur kan du själv dra nytta av upphovsrätten? Kan du tänka dig ett kreativt arbete?*

Perspektiv på frågorna för läraren:

1. Vem får upphovsrätten?

Upphovsmannen, det vill säga den som skapat ett verk, äger upphovsrätten. Upphovsmannen är den som exempelvis skrivit en bok, skrivit noter och text till ett musikstycke, tecknat och skrivit text till en serie, spelat in och regisserat en film eller hittat på och skrivit en sketch.

2. Vad betyder upphovsrätten för upphovsmännen?

Upphovsrätten gör det möjligt att leva på kreativt arbete. Upphovsmannen har rätt att besluta var och hur hans verk ska publiceras. Upphovsmannen får exempelvis bestämma om det ska

framställas exemplar av hans verk (böcker, skivor, filmer, affischer, tavlor, skulpturer etc.) eller om verket ska publiceras på internet eller förevisas offentligt.

Upphovsrättsersättningarna är de kreativa upphovsmännens lön. Om de kreativa upphovsmännen inte kunde skaffa sig en utkomst genom sitt arbete skulle det inte skapas några filmer, musikstycken, böcker, serier eller datorspel. Konstnären, musikern, koreografen, fotografen, författaren, kompositören osv. har lagt ned mycket tid på att skapa verket och gör det för att tjäna sitt uppehälle.

3. Hur kan du själv bidra till att upphovsmännen till kreativa arbeten får ersättning för sitt arbete och när deras verk används?

Tonsättare, textförfattare, arrangörer, sångare, musiker och band samt andra kreativa upphovsmän och utövande konstnärer får lön när deras verk säljs och används. Den som skrivit en sång får exempelvis ersättning när sången framförs, säljs som inspelning, spelas i radio eller streamingtjänster eller används i en film, en tv-serie eller kanske en reklamfilm. Fotografer får betalt när någon köper rätten att publicera deras bilder och författare när deras verk säljs, lånas ut på bibliotek eller blir ljudböcker eller film- och pjäsmanus.

Du kan genom egna val bidra till att kreativa upphovsmän och utövande konstnärer får ersättning för sitt arbete. Genom att välja lagliga tjänster och köpa musik som skivor eller musikfiler, låna eller köpa böcker samt använda lagliga streamingtjänster stöder du också kreativa upphovsmän.

4. Varför får vi inte fritt använda och kopiera musik, filmer, böcker, fotografier etc.?

Kreativa upphovsmän får inkomster från flera olika källor. I de flesta fall får upphovsmännen sin ersättning först när verken säljs eller används.

Upphovsrättsersättningarna är de kreativa upphovsmännens lön. Upphovsrättsersättningar betalas ut exempelvis när musik spelas och framförs i radio, på tv, på konserter och på restauranger, när film visas på bio och pjäser på teatrar, när böcker säljs och lånas ut etc. Upphovsrättsersättning betalas också ut för kopiering av böcker, tidningar och andra upphovsrättsskyddade verk.

Att skapa ett verk, till exempel skriva en bok, göra en film eller komponera musik, kan ta flera år, och under den tiden får upphovsmannen ofta ingen lön. Upphovsmannen får inte heller någon ersättning för användning av verk som delats eller kopierats utan hans tillstånd.

Du kan genom egna val bidra till att kreativa upphovsmän och utövande konstnärer får ersättning för sitt arbete. Genom att välja lagliga tjänster och köpa musik som skivor eller musikfiler stöder du också ditt favoritband eller din favoritartist och upphovsmännen till musiken.

5. Vilken nytta har upphovsmännen, konsumenterna och samhället av upphovsrätten?

Genom upphovsrätten får upphovsmännen lön för sitt arbete. Vi får alla njuta av konst och kultur, nya böcker, filmer, musik, dansframträdanden, datorspel, serier, konst etc.

Den kreativa ekonomin är betydande även för samhället. Om spelen räknas med är de kreativa branschernas andel av Finlands bruttonationalprodukt och arbetsplatser 3,4 procent (källa: [Satelliträkenskap för kultur. Statistikcentralen. 16.10.2019](#)). De kreativa branscherna och kulturbranschen sysselsätter särskilt unga och frilansare. I branschen finns också många småföretag, och särskilt inom spelbranschen har vi sett många framgångsrika finländska företag.

6. Hur kan du själv dra nytta av upphovsrätten? Kan du tänka dig ett kreativt arbete?

Även du kan få skydd av upphovsrätten för det arbete som du utför, ditt kreativa verk. Om du exempelvis skapar musik, fotograferar, tecknar eller skriver behövs ditt tillstånd för att använda dina verk. Ingen kan utnyttja dina verk kommersiellt utan ditt tillstånd eller använda dem i sådana sammanhang som du inte accepterar.

Skulle du vilja vara exempelvis författare, musikskapare, filmregissör, skådespelare, sångare, serietecknare, fotograf eller skapare av datorspel? Fundera på hur du skulle kunna leva på detta arbete. Vad skulle din lön bestå av?